

Ret og pligt i skolen

Information om øvelsen

Indhold

En vurderingsøvelse, hvor eleverne bevæger sig rundt i rummet og vurderer forskellige rettighedskort. Herefter tales der i klassen om rettigheder, rammer og pligter i skolen.

Formål

- At eleverne får styrket deres kendskab til og drøfter deres rettigheder, pligter og medansvar som skoleelever
- At eleverne får styrket deres færdigheder i forhold til at kunne handle på baggrund af mekanismer, som for eksempel konventioner, der skal beskytte deres rettigheder.

Fag

Dansk: I relation til dansk arbejdes der bl.a. med at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd, samt at lytte aktivt og forholde sig åbent, analytisk og vurderende til andres mundtlige fremstilling.

Samfundsfag: I relation til samfundsfag arbejdes der med at reflektere over betydningen af egne og andres rettigheder og pligter i et demokratisk samfund.

Tidsforbrug

45 minutter

Materialer

Bilag til elever: Syv udvalgte rettigheder. Print et antal svarende til antallet af elever i klassen.
Bilag: Ret- og pligt-ark. Disse ark, har en rettighed på forsiden og en eller flere pligter på bagsiden, der hører til rettigheden. De to sider printes enten dobbeltsidet eller limes, således at de udgør et ark, der kan vendes.
Bilag til elever: Børn og unges rettigheder, rammer og forpligtelser i skolen. Print et antal svarende til antal elever i klassen.

Introduktion

1. Introducér øvelsen

Indled med at lade eleverne reflektere over betegnelserne rettigheder og pligter i forhold til at være skoleelev. Bed dem give deres egne bud på følgende spørgsmål, og korriger når nødvendigt – her kan du støtte dig til noterne under spørgsmålene:

- Hvad betyder en rettighed?

Note: Noget man har ret til og/eller gerne må, fordi man for eksempel er en skoleelev (altså i kraft af ens tilknytning til et bestemt fællesskab). Læreren må således ikke være med i elevrådet på skolen, ligesom svenskere ikke må stemme til folketingsvalg i Danmark.

- Hvad er en pligt?

Note: Noget man skal gøre, for eksempel ifølge loven eller for at få tildelt visse rettigheder. Pligter kan også være moralske.

- Hvad er et ansvar?

Note: En forpligtelse til at tage sig af noget eller nogen.

Bed eleverne brainstorme (10 min.) over følgende spørgsmål:

- Hvilke rettigheder har man som elev i grundskolen?

Sammenlign derefter elevernes bud med Bilag til elever: Syv udvalgte rettigheder. Gennemgå følgende spørgsmål med eleverne:

- Kan I se nogle sammenfald mellem de rettigheder I lige har nævnt og de syv udvalgte rettigheder i bilaget?
- Kan jeres bud på rettigheder ligge under en af de syv udvalgte rettigheder?

2. Fordel ret – og pligt-arkene

Forklar eleverne, at til alle rettigheder hører der en række pligter eller medansvar. Spørg eleverne:

- Kan I komme på nogle pligter, der kunne høre til et par af rettighederne?

Fordel de syv rettighedsark på gulvet. Eleverne skal nu i grupper på 3-5 gå fra rettighed til rettighed og komme med bud på, hvilke pligter eller medansvar, der hører til den rettighed, de står ved. Når de er kommet med mindst ét bud, og gerne flere, kan de vende rettighedsarket om og se eksempler på pligter, der hører til rettigheden. Derefter går eleverne videre til den næste rettighed i urets retning. Når de har været ved alle rettigheder, samles op i fællesskab.

3. Drøft elevernes bud

Introducér eleverne til Bilag til elever: Børn og unges rettigheder, rammer og forpligtelser i skolen og del arket ud i klassen. Stil eleverne følgende spørgsmål:

- Har I før tænkt over, at I har forpligtelser som elever for at egne og andres rettigheder fremmes?
- Kender I til de rammer, der nævnes?

4. Refleksion og opsamling

Afrund øvelsen med at stille spørgsmål som for eksempel:

- Var det svært at finde ud af, hvilke pligter der hørte til rettighederne?
- Hvordan hænger ret og pligt sammen?
- Kom I på nogle pligter, der ikke var skrevet ned bag på rettigheden?
- Hvilken rettighed synes I, det er vigtigst at kende som elev i skolen?
- Hvilken pligt synes I, det er vigtigst at kende?
- Er der nogle af disse rettigheder, der bliver overtrådt på skolen?
- Hvis ansvar er det, at rettighederne bliver overholdt?

Vær opmærksom på

Det er en vigtig pointe at få frem, at det først og fremmest er skolens ansvar; ledelsens, skolebestyrelsens og lærernes ansvar, at rettighederne overholdes, men det er også elevernes eget (med-)ansvar. Ved at kende til deres rettigheder har de bedre mulighed for at fremme og beskytte egne og andres rettigheder.

Tip

Bilag til elever: Børn og unges rettigheder, rammer og forpligtelser i skolen kan eventuelt hænges op i klassen i nogen tid, eller elevrådsrepræsentanten kan præsentere arket for elevrådsgruppen og bruge det i forhold til at kende de retlige rammer for at få sat elevernes rettigheder på dagsordenen.

Der kan med fordel afsættes god tid til at diskutere, hvordan eleverne tolkede deres rollekort. Kortene indeholder kun information om en meget begrænset del af karakterernes identitet. Hvad antager vi uden

videre, hvis en karakters etnicitet, seksuelle orientering, fysiske funktionsevne eller køn ikke er oplyst? Anerkend, at vi alle har for-forståelser. Det er den måde, vi skaber identitet og forstår verden på. Men det er vigtigt at beskæftige sig med spørgsmålet om, hvad vi tager for givet, for at blive bevidst om ens egne for-forståelser og de dominerende normer i samfundet.

Kilde

Demokrati fordi (kampagnemateriale fra 2010)

Udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder i samarbejde med Integrationsministeriet og Ungdomsbyen

Forfattere: Cecilia Decara og Lone Smidt

Øvelsen er opdateret i 2019

Bilag til elever: Syv udvalgte rettigheder

1. Ret til ikke at blive mobbet.
2. Ret til at medbestemme i undervisningen.
3. Ret til et godt undervisningsmiljø.
4. Ret til et elevråd.
5. Ret til at få valgt to elever ind i skolebestyrelsen.
6. Ret til at ytre sig.
7. Ret til at blive hørt i sager, der vedrører en selv.

Bilag: Ret og pligt-ark

Disse følgende ark, har en rettighed på forsiden og en eller flere pligter på bagsiden, der hører til rettigheden.

De to sider printes enten dobbeltsidet eller limes, således at de udgør et ark, der kan vendes.

1. Ret til ikke at blive mobbet

1. Ret til ikke at blive mobbet.

**Forpligtelser: Mobning skal meldes til de voksne.
Behandle andre med respekt.**

Rettigheden står skrevet i Trivselsklæringen.

2. Ret til medbestemmelse i undervisningen

2. Ret til medbestemmelse i undervisningen

Forpligtelser: Tage ansvar for undervisningen. Bruge sin medbestemmelse konstruktivt (på en ansvarlig måde).

Rettigheden står skrevet i Folkeskoleloven § 18. Der er lovbestemte krav til undervisningen, som læreren skal sørge for bliver opfyldt i undervisningen. Derfor kan eleverne ikke bestemme frit, men sammen med læreren.

3. Ret til et godt undervisningsmiljø

3. Ret til et godt undervisningsmiljø.

Forpligtelser: Gøre opmærksom på, hvis noget ikke er, som det skal være. Rydde op efter sig og passe på skolens inventar og materialer.

Rettigheden står skrevet i Undervisningsmiljølovens § 1 stk. 3.

4. Ret til at have et elevråd

4. Ret til at have et elevråd

Forpligtelser: Bakke op om elevrådet og dets arbejde.
Rettigheden står skrevet i Folkeskoleloven § 46 stk. 2
og "Bekendtgørelse om elevråd i Folkeskolen".

5. Ret til at få valgt to medlemmer ind i skolebestyrelsen

5. Ret til at få valgt to medlemmer ind i skolebestyrelsen

**Forpligtelser: Bakke op om de valgte repræsentanter.
Rettigheden står skrevet i Folkeskoleloven § 42 stk. 3.**

6. Ret til at blive hørt i sager, der vedrører én selv

6. Ret til at blive hørt i sager, der vedrører én selv

Forpligtelser:

Respektere at de andre parter i sagen også har ret til at blive hørt.

Rettigheden står skrevet i:

Børnekonventionen Art. 12

Folkeskoleloven § 18

Folkeskoleloven § 45

Folkeskoleloven § 46

7. Retten til at ytre sig

7. Retten til at ytre sig

Forpligtelser: Man må ikke krænke andres rettigheder fx retten til ikke at blive mobbet.

Rettigheden står skrevet i Børnekonventionen og Grundloven.

Bilag til elever: Børn og unges rettigheder, rammer og forpligtelser i skolen

RETTIGHEDER	RAMMER	FORPLIGTELSE
Ret til ikke at blive mobbet	Trivselseklæring	Behandle andre med respekt Mobning skal meldes til de voksne
Ret til medbestemmelse i undervisningen	Lovbestemte krav til undervisningen Folkeskoleloven § 18	Tage ansvar for undervisningen Bruge sin medbestemmelse konstruktivt
Ret til et godt undervisningsmiljø	Undervisningsmiljøloven	Gøre opmærksom på, hvis noget ikke er som det skal være Rydde op efter sig og passe på skolens inventar og materialer
Ret til at have et elevråd	Folkeskoleloven § 46 stk. 2	Bakke op om elevrådet og dets arbejde
Ret til at få valgt to medlemmer ind i skolebestyrelsen	Folkeskoleloven § 42 stk. 3	Bakke op om de valgte repræsentanter
Ret til at blive hørt i sager, der vedrører en selv	Børnekonventionen Art. 12 Folkeskoleloven § 18 Folkeskoleloven § 45 Folkeskoleloven § 46	Respekttere at de andre parter i sagen også har ret til at blive hørt
Ret til at ytre sig	Børnekonventionen og Grundloven	Man må ikke krænke andres rettigheder